

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Sect. 1. Quid bonum, seu bonitas sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

DISPUTATIO XI.

De bono seu bonitate transcendentali.

Hæc est ultima proprietas simplex, quæ enti attribuitur, de qua in primis supponimus bonitatem esse: id enim tam certum & per se notum est, ut non indigeat probatione: nam & Scriptura dicit, vidisse Deum bonitatem in creaturis à se productis, Genes. primo, & Aristoteles dixit, bonum esse, quod omnia appetunt, i. Ethicor. capit. i. Vnde, quam est certum & experimento cognitum, esse in rebus naturalem inclinationem seu appetitum ad aliquid, tam est etiam notum, esse bonum, seu bonitatem in rebus. Hoc ergo posito explicandum est, quidnam bonitas sit, & quod duplex, & quænam illarum sit passio entis, & quomodo ad ipsum ens comparatur.

SECTIO I.

Quod bonum seu bonitas sit.

Cum bonum nomen sit connotativum seu denominativum, hic non inquirimus, quid illud sit, quod bonum denominatur: nam certum est, illud, in communi loquendo, esse ens, quod natura seu ratione bonum antecedit, ut in superioribus dictum est, & ex sequentibus magis constabit, sed inquirimus, quænam sit illa forma seu ratio, à qua res bona denominatur. In qua explicanda eadem est varietas opinionum, quæ in cæteris passionibus entis.

II. Prima opinio ait, bonitatem non dicere aliquam rationem realem, sed solum relationem rationis convenientiæ unus ad alterum. Quæ opinio indicatur à Capreol. 2. distin. 34. quæstio. 1. & in hunc modum explicatur. Nam bonitas, ut ex ipsa voce & ex communi modo concipiendi constat, non addit enti aliquam rationem privativam, quia privatio potius dicit carentiam perfectionis seu bonitatis: dicit ergo positivam rationem. Rursus, non dicit formaliter ipsam rationem entitatis, tum quia hæc duo diversis conceptibus ac definitionibus à nobis concipiuntur & explicantur, tum etiam, quia alias bonitas non esset proprietas entis, sed potius voces illæ essent synonymæ. Neque etiam bonitas potest in suo conceptu includere entitatem, & aliquid illi addere, quia proprietas non includit intrinsece in conceptu suo naturam seu essentiam sui subiecti. Necessè est ergo, ut bonitas dicat aliquid superadditum enti: sed hoc non potest esse aliquid reale: quia, ut supra late ostensum est de passionibus entis in communi, enti reali ut sic non potest addi aliqua ratio realis non solum ex natura rei, verum nec ratione distincta, quæ sit passio eius. Item, quia nec talis ratio potest esse absoluta, nec relatio realis, ut infra probabimus: ergo solum addere potest bonum supra ens, aliquid rationis, quod non potest esse, nisi prædicta relatio convenientiæ. Qui d. scursus videtur esse D. Thom. quæst. 1. de verit. artic. 1. & quæst. 21. artic. 1. Et confirmari potest, quia bonum & appetibile in re idem sunt, quamvis his nominibus non idem respectus significetur: nam appetibile dicit formalem denominationem ab appetitu, vel respectum ad illum: bonum autem non id dicit formaliter, sed id, quod ex parte obiecti est fundamentum talis denominationis, seu habitudinis, propter quod hæc causalis vera est, quia bonum est, est appetibile. Sed omnis res appetitur, propter convenientiam, quam habet cum appetente: amat enim unusquisque, quod conveniens est: ergo ratio boni in hac ratione convenienti-

tiæ consistit: hæc autem ratio convenientiæ non est nisi relatio, ut ipsa vox præ se fert, & explicari potest quia res eadem quoad omnia absoluta huic est convenientiæ, illi disconveniēti, ut calor est convenienti igni, & disconveniēti aquæ: ergo consistit convenientia in relatione, & non reali, ut ostendimus, ergo rationis.

Bonitas non est relatio rationis.

Sed nihilominus hæc opinio virtute improbatæ est in superioribus quoad duo. Primum quod neget, has passionis entis includere in conceptu suo formali & intrinseco entitatem, quod tam in communi quam in singulis supra tractatis ostendimus esse falsum, & in præsentibus videtur manifestius: nam quod entitatem non includit, nihil est: quis autem concipiat bonitatem esse nihil, cum illa trahat appetitum, & rationem causæ finalis habere dicatur, & sit ipsa perfectio rei, vel integra, vel ex parte, ut explicabimus. Vnde D. Thom. 1. part. q. 48. art. 5. dicit, bonum per se & principaliter consistere in perfectione: perfectio autem sine entitate, neque intelligi potest. Vnde August. lib. 1. de doctr. Christiana, cap. 32. ait quod in quantum sumus, boni sumus. Secundum est, relationem rationis esse passionem entis, nam loquendo proprie de relatione rationis, prout dicit aliquid mente conceptum, & quasi additum rebus, ostendimus id esse falsum, & in præsentibus eundem etiam constat. Primo, quia, ut Aristot. docet 6. Metaph. in fine, Bonum est in rebus, & in hoc distinguit illud à vero, non est ergo formaliter sola relatio rationis. Deinde, quia, ut ex Augustino lib. de natura boni, capite 3. tractat D. Tho. 1. part. quæst. 5. artic. 5. Bonum consistit in modo, specie & ordine, quod etiam infra exponemus: hæc autem non sunt concepta per intellectum, sed in rebus ipsis existunt: ergo neque ratio boni. Item, quia hæc est differentia inter verum bonum, & apparens, quod apparet solo intellectu fingitur, & apprehenditur, verum autem bonum in re ipsa subsistit, & ante omnem fictionem intellectus supponitur: unde de Deo dicitur, vidit omnia quæ fecerat, & erat valde bona, at non vidit in eis relationem rationis, non ergo consistit bonitas in ficta relatione, neque hæc ad illam requiritur.

Sunt vero, qui dicant, quamvis aliquæ relationes rationis tales sint, quæ à fictione & cogitatione intellectus pendeant, ut relationes generis vel speciei, alias vero esse, quæ sunt in rebus ipsis absque cogitatione intellectus, ut relatio creatoris vel Domini in Deo. Sed hi vel æquivoce loquuntur de relationibus, vel in verbis involuntè repugnantiam. Quomodo enim in rebus ipsis sunt ante opus rationis, si relationes rationis esse dicuntur? Aut in quo differunt à relationibus realibus, si sunt subiective in rebus, & non tantum obiective in intellectu? Nec illa denominationes creatoris aut Domini, prout intelliguntur antecedere cogitationem intellectus sumuntur à relationibus rationis, de quo alias. Adde, qualiscunque hæc relatio fingatur, non posse in ea rationem bonitatis consistere, quod magis constabit ex his, quæ de relatione reali dicemus. Fundamentum autem huius sententiæ ad summum probat, bonum præter totam intrinsecam rei entitatem connotare aliquid aliud extrinsecum seu denominationem sumptam ex consortio plurium, præsertim, quando una res dicitur bona alteri, ut infra declarabimus.

Bonitas non est relatio realis.

Secunda sententia ponit, rationem bonitatis in aliqua relatione reali superaddita enti consistere. Quæ opinio fundanda ac declaranda est, sumpto principio contra præcedentem sententiam, probato boni-

bonitatem consistere debere in ratione aliqua reali: nam illud non potest esse mere absolutum, ut probat satis argumentum factum, quod eadem res respectu vnius sit bona, & respectu alterius mala: erit ergo relatio realis. Quæ sententia attribuitur Durando in 2. d. 34. q. 1. Sed cum Durandus in aliis etiam rebus negat proprias relationes reales, alia est in presenti mens eius, ut infra videbimus. Cuiuscumque autem sit illa sententia, manifeste falsa est. Quod eisdem argumentis, quibus de veritate id probauimus, cum proportionem applicatis hic ostendi potest. Primo, quia Deus ab æterno bonus est, bonitate transcendentali communi tribus personis, & tamen in eo nulla est relatio realis communis tribus personis. Secundo, quia calor, vbi quique existat, habet totam suam bonitatem, etiam si ignis non existat, neque aliquid aliud subiectum, cui conueniens sit calor: ergo & tunc non habet relationem realem conuenientiam: ergo non consistit bonitas in hac relatione. Tercio, etiam quando calor existit in igne, vel iustitia in homine, non est bonum eius propter relationem realem: nam hoc ipso, quod talis forma per suam entitatem absolutam informat tale subiectum, est bonum & perfectio eius, præcisa omni insurgente relatione, vel secundum realem durationem, si re vera nulla est talis relatio, vel secundum intellectum, & naturæ ordinem: prius enim natura sunt talia extrema secundum suas entitates & perfectiones absolutas, quam inter ea insurgat relatio. Quarto, quia, vel relatio illa realis dicit perfectionem, & entitatem realem, vel non. Si non dicit (ut multi existimant) aliquam perfectionem realem, quomodo potest esse bonitas alicuius rei, cum bonitas perfectionem dicat? Si autem dicit perfectionem, ergo & bonitatem: dicit ergo realem relationem conuenientiam, & illa relatio erit eius bonitas: & sic procedetur in infinitum, quod argumentum vulgare est in relationibus. Vel si illa relatio est conueniens & bona absque tali relatione conuenientiam, idem facillime intelligi poterit in quacunque forma, vel re absoluta.

Bonitas nihil absolutum dicit in re distinctum ab entitate.

VI. Tertia sententia est, bonitatem dicere quandam proprietatem absolutam ac realem superadditam enti, & ex natura rei seu formaliter distinctam ab illo, quæ sententia tribuitur Scot. in 1. d. 3. & aliis locis, quæ supra tractata sunt, & videre licet in Capreol. 2. ad 34. quæst. 1. Et potest probari ex dictis à sufficienti enumeratione, quia bonitas oportet, ut sit aliquid reale, & non potest esse relatio: ergo debet esse absolutum. Et ut sit proprietas oportet, ut in re aliquo modo distinguatur. Sed contra hanc sententiam procedunt omnia, quæ in communi de passionibus entis, & in particulari de vnitatis, & veritate dicta sunt. Et præterea, ut clarius in præfati falsa esse intelligatur, distinguere possumus, dupliciter ens aliquid dici bonum, vno modo absolute & in se, scilicet, quia in se bonum est, quomodo dicitur Deus bonus, aut homo bonus. Alio modo dicitur aliquid bonum, quia alteri bonum est, quomodo virtus dicitur esse bona, quia bonum facit habentem, & sic ait D. Thom. quæst. 21. de verit. articul. 1. *bonum dicere rationem perfecti alterius.* De qua distinctione statim plura dicemus. Res ergo, quæ dicitur bona alteri, non potest denominari bona ab aliquo modo reali, & absolute ex natura rei distincto ab entitate ei us: quia huiusmodi res præcisè concepta in sua entitate ratione illius est conueniens ei, cui bona dicitur, ut sanitas per seipsam, & non ratione alicuius modi superadditi, est conueniens animali, & virtus, aut scientia ex eo præcisè quod virtus & scientia est, est conueniens homini: omnino ergo fictum est ponere in huiusmodi formis modos superadditos, quibus Franc. Suar. Metaph. Thom. I.

bonæ sint, præcindamus enim per intellectum talem modum, & consideremus in scientia solam essentiam eius, & inueniemus illam conuenientem, valdeque proportionatam humano intellectui. Et similiter forma ex eo præcisè quod forma est, est bona & conueniens materiæ, & sic de aliis. Adde, hic etiam habere locum argumentum illud, quod de illo modo superaddito interrogari poterit, an sit conueniens alteri, necne: nam si conueniens non est, quomodo forma illo modo affecta ratione illius potest esse conueniens? Si autem etiam ille modus conueniens est per seipsam (ne ulterius & in infinitum progrediamur) etiam forma ex vi sua essentia, seu differentia ultimæ per seipsam poterit esse conueniens.

Et hinc facile intelligitur, in re, quæ bona dicitur in se & absolute, etiam esse constitutum modum illum. Aut enim res dicitur bona essentialiter, aut accidentaliter, quomodo dicitur bonus, homo studiosus. Hoc posteriori modo est quidem bonitas aliquid distinctum ab ipsa re, quæ denominatur bona, ut sanitas est distincta à sano, & pulchritudo à pulchro: unde interdum est modus rei sic affecta, ut figura, interdum vero est entitas addita alteri enti ad perficiendum illud, ut scientia additur intellectui. Non tamen est hæc bonitas, quam nunc consideramus, quia talis bonitas respectu illius entis cui accidit, non est intrinseca passio entis, sed est quoddam accidens eius: unde non est bonitas transcendentalis, sed potest dici bonitas formalis, vel materialis, vel obiectiua, vel alia similis iuxta varios respectus conuenientiam, quos vna res potest ad alteram habere. Nisi forte consideretur illa bonitas respectu ipsiusmet rei vel formæ, quæ bona alteri dicitur, de qua iam dictum est: vel respectu totius constituti per illam, quomodo est intrinseca pars entitatis eius, sicut forma est intrinseca pars compositi, & dici potest quoddam bonum, vel bonitas eius, & sic iam pertinet ad bonitatem essentialem illius constituti ut sic. De hac ergo etiam est euident, non posse addere modum intrinsecum & absolutum ex natura rei distinctum ab entitate rei: quia bonitas totius non est, nisi quæ co-surgit ex bonitate partium, sed ostensum est, bonitatem formæ non addere a liquid intrinsecum ultra formam, & consequenter nec bonitatem materiæ supra materiam, nec bonitatem vniionis supra vniionem, ergo nec bonitas compositi addit aliquam proprietatem distinctam supra totam entitatem compositi ut sic. Et declaratur applicando argumentum factum: nam præcisa illa proprietate manent in illo composito tota bonitas materiæ & formæ, inter se vnitæ: ergo & bonitas compositi. Quod, si neque in ente composito bonitas addit illum modum, neque etiam in ente simplici, quod ordinatur ad aliud componendum: euidenter infertur, etiam in substantiis simplicibus, bonitatem substantialem, seu essentialem, vel transcendentalem, nihil intrinsecum addere entitati earum, est enim eadem vel maior ratio, quia hæc entia sunt & simpliciora & perfectiora.

Et hinc à fortiori impugnatur opinio, quam refert Soncin. 4. Metaphysic. q. 19. quæ asserbat, bonitatem hanc transcendentalem esse accidens quoddam vere ac proprie pertinens ad prædicamentum qualitatis. Quod est euidenter falsum, tum quia prædicatum transcendens non potest ad vnum genus limitari, tum etiam, quia vnaquæque res per seipsam bona est, quod non solum in Deo est certissimum, sed etiam in aliis entibus, ex discursu facto. Nam anima, verbi gratia, præcisè ratione suæ substantiæ aliquid perfectionis habet, & bona est ac conueniens homini, & appetibilis ab ipso, & idem est in quantitate, & in qualitatibus ipsis: nam in singulis speciebus est propria bonitas ac perfectio, unde bonitas non constituit proprium qualitatis genus, vel speciem, alioqui

VII.

VIII.

vna qualitas per aliam bona esset, quod est ridiculum: maxime cum eadem qualitas possit esse bona vni, & mala alteri.

Bonitas absolute non consistit in perfectione reali entis.

IX.

Ergo quarta sententia, bonitatem nihil aliud dicere, quam intrinsecam rei perfectionem, quae absoluta est in absolutis, & relatiua in relatiuis. Vnde fieri videtur consequens bonum nihil aliud esse, quam ipsum ens, quatenus in se aliquid perfectionis habet. Hae opinio tribuitur Heruzo quodlib. 3. q. 2. ibi tamen magis sentit bonitatem dicere entitatem, quatenus est perfectiua alterius, seu quatenus ad alterius perfectionem ordinatur, quam vt in se habet perfectionem aliquam, de quo sensu infradicam. Aliter ergo potest explicari haec opinio, quod bonitas vniuscuius rei sit illa perfectio, qua vnaquaeque in sua entitate perfecta est: vnde si sit ens simpliciter, erit in se habens tantam perfectionem, ratione cuius in se etiam erit quoddam bonum: si vero sit ens secundum quid, seu entis ens, vt pars totius, vel accedens subiecti, sic erit bonum illius, cuius est ens, & ratione perfectionis entitatis, quam habet, dicitur in se quoddam bonum: ea vero ratione, qua illa perfectio vel instituta est, vel apta ad perficiendum aliud dicitur bonum alterius. Vnde sicut accedens eadem entitate, est in se ens, & ens alterius, ita eadem perfectione est in se, id est, intrinsece quoddam bonum, & bonum alterius. Sic ergo recte intelligitur & explicatur, bonitatem in vnaquaque re, nihil esse praeter vniuscuiusque perfectionem.

X.

Probatio autem huius sententiae sic expositae in primis sumi potest ex dictis, a sufficiente enumeratione: quia bonitas non est relatio rationis, nec realis, neque absolutum quid additum enti: nihil ergo aliud superest, quod esse possit, nisi rei perfectio. Deinde, quia bonum & perfectum idem sunt, vt docet D. Th. 1. p. q. 5. art. 1. 3. & 5. & infra declarabimus: ergo & bonitas & perfectio sunt idem: nam bonum & perfectum non materialiter tantum, sed formaliter idem sunt, quia vnumquodque in tantum bonum est, in quantum est perfectum. Denique hoc modo facile concipi & declarari potest ratio bonitatis, & nulla ratio est, quae cogat ad aliquid aliud addendum, neque quid illud sit, facile potest explicari, vel intelligi: ergo signum est in hoc consistere rationem bonitatis.

XI.

Sed licet haec sententia videatur per se facili ac perspicua: & magna ex parte rem declaret, non tamen omnino, & ideo aliquid aliud addere oportet, propter duo. Primo, quia iuxta hanc expositionem, bonum non est passio entis realis, sed essentia eius. Vnde bonum & ens potius tanquam synonyma conuertuntur, quam vt subiectum & passio. Sequela patet, quia nihil est magis essentiale enti reali, quam habere aliquid perfectionis, & donec concipiatur aliquid vt ens alicuius perfectionis, non concipitur vt ens reale: vnde in hoc sensu aliqua est differentia inter haec duo nomina, magis erit in etymologia, quam in re significata: quia ens sumptum est ab actu essendi, bonum autem a perfectione, quam formaliter & ex necessitate includit actus essendi. Secundum est, argumentum supra propositum, quod eadem res dicitur bona vni, & mala alteri, cum tamen eandem perfectionem includat.

Bonitas addit entis rationem conuenientiae.

XII.

Dicendum ergo est, bonum supra ens solum posse addere rationem conuenientiae, quae non est proprie relatio, sed solum connotat in alio talem naturam habentem naturalem inclinationem, capacitatem, vel coniunctionem cum tali perfectione: vnde bonitas dicit ipsam perfectionem rei, connotan-

do praedictam conuenientiam seu denotationem conuenientem ex coexistentia plurium. Hanc conclusionem intendit Durand. cit. loco, & probari potest primo a sufficiente enumeratione ex omnibus dictis contra alias sententias, & quia nihil aliud excogitari potest, illis exclusis. Secundo, quia, quae adducta sunt in fauorem vltimae sententiae, probant sine dubio perfectionem includi in conceptu bonitatis, & idem etiam confirmant, quae dicta sunt contra primam sententiam, quia non potest bonitas non includere entitatem, & consequenter perfectionem. Rursus, quae obiecta sunt contra vltimam sententiam, optime saluantur posita praedicta connotatione: nam illa sufficit, vt sit nonnulla distinctio rationis fundata in rebus inter bonum & ens, vt sic possit bonum attribui enti tanquam proprietate, & non esse synonymum cum illo, quia formaliter aliud est esse seu habere entitatem: aliud vero ratione entitatis habere semper aliquam conuenientiam, quam ratio boni declarat. Deinde hoc satis est, vt eadem res, retinens eandem perfectionem, sit bona vni, & mala alteri: nam cum dicitur bona vni, praeter perfectionem eius, quae bona dicitur, connotatur in altera cui bona dicitur, inclinatio seu capacitas conaturalis alterius, in alia vero cui mala dicitur, connotatur carentia talis capacitatis, seu inclinationis, vel potius contraria inclinatio: ergo hoc modo saluantur omnia, quae in bonitate inueniuntur absque alia relatione adiuncta, vt in simili dictum etiam est de veritate. Tandem hoc potest declarari inductione in omnibus bonis: nam bonum honestum ex omnium sententia dicit bonum, quod per se est conueniens naturae rationali vt sic, bonum item delectabile nihil aliud est, quam bonum habens conuenientiam cum natura sensibili, vt Caiet. late tractat 1. 2. q. 32. art. 1. explicans quomodo id non sit relatio, sed ipsa res, vt accommodata tali naturae, quod nihil aliud dicere potest, quam mutuam rerum connexionem, & fundamentalem proportionem, idemque reperitur suo modo in bono vili, quod solum dicit bonum aptum & accommodatum ad finem intentum. Recte igitur conuenientia, quam dicit bonum, praedicto modo declaratur.

Vna tantum super est difficultas, quia hoc modo non adaequatur, sed tantum ex parte rationi boni explicatur: nam, vt supra dicebam, bonum dupliciter de rebus dici solet, scilicet, vel quia res in se bona est, vel quia est bona alteri, quae diuisio sumpta est ex Aug. 8. de Trinit. c. 3. & ex D. Thom. in 2. d. 27. q. 1. artic. 2. ad 1. q. 1. de virtut. art. 2. ad 1. & 1. 2. q. 26. art. 4. Vbi etiam addit id, quod in se bonum est, esse absolute & simpliciter bonum: quod autem est bonum alteri, tantum est bonum secundum quid. Quo sensu dicere solet idem Diuus Thomas, accedens non esse bonum vt habens bonitatem, sed quia cedit in bonitatem subiecti, vt videre licet in 3. part. quaest. 11. artic. 5. ad 3. Et. 1. 2. q. 55. art. 4. ad 1. dicit virtutes, non tam esse bona quaedam, quam bonitates quasdam, quod dictum est, non quia in se non habeant perfectionem, sed quia eam habent accommodatam ad perficiendum aliud. Sicut accidentia dicuntur esse entis entia potius, quam entia, quia tantum habet vnaquaeque res de bonitate, quantum habet de esse, vt idem D. Thom. ait 1. 2. quaest. 18. art. 1. Eandem distinctionem boni secundum se, seu respectu alterius habet Scotus quodlib. 18. At vero praedicta ratio boni, vt a nobis explicata est, solum conuenit rei, vt dicitur bonum alterius: sub hac enim ratione optime explicatur, quod rem esse bonam dicat perfectionem talis rei, connotando in altera capacitatem, inclinationem, vel aliam similem connexionem: hoc autem non potest conuenire illi bonitati, quae res dicitur in se bona, quia haec bonitas omnino absolute dicitur, & absque villo respectu ad aliud, etiam fundamentali seu secundum dici: ergo illo modo non explicatur adaequata, nec praecipua ratio boni.

Ad hanc

XIV.
De bono.

Ad hanc difficultatem responderi potest primo, nos hic describere bonitatem, quæ est passio entis: bonum autem solum esse passionem entis prout dicit convenientiam ad alterum seu prout est bonum alteri: hoc enim modo distinguitur bonum aliquo modo ab ente, & conuenit omni enti, etiam perfectissimo: Deus enim, qui summe bonus est, etiam est bonum aliorum: nam Deus clare visus est summum bonum obiectuum creaturæ rationalis, & Verbum Diuinum est maximum humanitatis Christi. Bonum autem absolute sumptum, scilicet, prout est bonum in se, non videtur pertinere ad passionem entis, sed potius ad essentiam seu entitatem eius ut supra arguimus, quia bonum hoc modo idem est, quod perfectum, ut D. Thomas. cap. 1. part. 1. quæstio. 5. perfectum autem includitur in essentiali conceptu entis realis, quia non potest concipi ens cum entitate, quin concipiatur cum perfectione essentiali. Tum quia ipsum esse est perfectio, tum etiam quia perfectio essentialis conuenit enti per se primo, & in hoc differt a perfectione accidentali siue sit extrinseca, siue intrinseca ad modum propriæ passionis: Unde per hanc perfectionem essentialem vnaquæque res constituitur in certo gradu entis, & per eandem inter se distinguuntur & ordinantur entia. Sic enim ut (supra dicebamus) primo distinguitur ens in infinitum & finitum secundum perfectionem essentialem: ergo huiusmodi perfectio essentialis non addit aliquid su præ ens & essentiam: ergo bonum sub hac ratione non videtur, propriè esse passio entis, sed ipsum ens. Et hoc modo dixit Scotus quodlib. 6. magnitudinem perfectionis essentialis non esse aliud ab essentia, etiam in creaturis. Quod ceteri omnes docent. Et potest hoc à simili explicari ex his, quæ supra dicebamus de veritate, scilicet, quod quatenus dicit absolutam rationem veræ entitatis, id est, non fictæ, sed reæ, ut sic non dicit passionem entis, sed declarat solum ipsam realem entis rationem, ideoque solum esse passio ut connotat aliquo modo convenientiam, ad intellectum: sic ergo videtur dicendum de bono seruata proportionem.

XV.
Quomodo
bonum &
passio
comparantur.

Quæ responsio fiet verisimilior, si exactè intelligatur, quomodo se habeant ratio boni, & ratio perfecti: dicit enim Arist. 5. lib. Metaph. cap. 16. perfectum dici, extra quod non est illam partem accipere, seu, cui nihil deest. Quo sensu non omne bonum perfectum est, ut per se constat, neque etiam omne ens est perfectum, licet sit bonum: puer enim ens est & homo, nondum tamen perfectus: & homo habens perfectam quantitatem: non vero qualitates, vel habitus suæ naturæ consentaneos, licet bonus aliquo modo sit: non tamen perfectus. Hoc ergo sensu perfectum dicitur, non quodcunque bonum, sed illud quod omni ex parte consummatum est, quod est simpliciter bonum. Alio tamen modo potest perfectum dici, quidquid sub aliqua ratione entis, habet perfectionem simpliciter necessariam & essentialē, quomodo puer potest dici perfectus homo quoad essentiam, & similiter dicunt Theologi charitatem remissam, licet dicatur imperfecta respectu intensæ, tamen simpliciter & quoad essentiam esse perfectā, quomodo ait Ioan. 1. Cano. c. 2. Qui seruat verbum eius verè in hoc charitas Dei perfecta est. Atque hoc modo bonum & perfectum conuertuntur, imo sunt omnino idem, prout bonum dicit id: quod in se bonum est, seu quod habet bonitatem, id est, perfectionem sibi debitam: hoc autem nihil aliud est, quam habere essentiam vel entitatem sibi debitam, igitur bonum sub hac ratione nihil aliud esse dicitur ac formaliter dicit, quam ens, esse enim charitatem perfectā dicto modo, nihil aliud re vera est, quam esse charitatem, & sic de aliis. Imo etiam esse perfectum priori modo, seu bonum simpliciter, nihil aliud est, quam esse ens habens totam entitatem, quæ ad complementum eius requiritur.

XVI.

Et hoc modo intelligendus est D. Th. cum dicere

solet (ut videre licet i. p. qu. 5. ar. 1. ad 1.) aliter inter se comparari in creaturis ens simpliciter & secundum quid: nam res habet, quod sit ens simpliciter per esse substantiale, secundum quid vero per esse accidentale: habet autem quod sit bona secundum quid per esse substantiale, simpliciter autem per esse accidentale. Hoc tamē vitium intelligendum est non præcise de esse accidentali, sed ut coniunctio esse substantiale: non esset enim bonus homo per accidentales virtutes, nisi supponeretur homo & consequenter substantialiter & naturaliter bonus. Unde in illis vocibus secundum quid & simpliciter, videtur esse æquiuocatio: nam cum dicuntur de ente, videntur dici de substantia & accidente præcise comparatis; cum autem dicuntur de bono, dicuntur de substantia creata aut solitarie sumpta, aut ut affecta dispositionibus & facultatibus sibi connaturalibus. Quo fit, ut licet in modo loquendi sit diuersitas, in re tamen nulla videatur esse differentia, quia etiam bonitas, vel perfectio, quam confert accidens, si præcise comparatur ad eam bonitatem, quam confert substantia, est secundum quid. Sic enim in vniuersum verum est, quod ex D. Tho. supra retulimus, vnumquodque quantum habet de esse, tantum habere de bonitate, & quod etiam retulimus ex August. quod in quantum sumus, boni sumus.

XVII.

Atque ita tandem fit, quod bonum absolute dictum nihil aliud sit, quam ens ipsum, quomodo dicuntur res naturaliter bonæ, vel perfectæ, si in sua entitate sint consummatæ, & homo dicitur moraliter bonus, si habeat morales virtutes seu perfectiones, quæ non sunt, nisi reales quædam formæ & entitates: sic etiam Deus dicitur summe bonus & perfectus ratione suæ entitatis, etiam ad nihil aliud comparatur: & sic de aliis. Hæc igitur doctrina & responsio hoc modo exposita probabilis est, & claritatem ac facilitatem quandā præ se fert, eamque indicauit Henric. in loco supra citato.

Verum tamen propter vsum vocum potest adhiberi alia responsio. Nam licet prior in hoc habeat verum, quod bonum sub ea ratione in re non differt ab ente, nihilominus possunt ratione distingui, quod satis est ut bonum assignetur ut proprietas entis, ad modum aliorum transcendentium. Est itaque quoad impositionem, vel significationem nominis aduertendum, ens solum dici ab esse aut entitate, ut supra exposuimus, perfectum autem clarius exprimere perfectionem: in quo negationem quandam includit, vel saltem sine illa non potest à nobis eius significatum explicari, scilicet, quod nihil ei deest secundum eam rationem secundum quam perfectum dicitur. Bonum vero dicere conuenientiam aliquam ratione cuius habet res, quod appetibilis sit, nam bonum per ordinem aliquem aut appetitum dictum est, ut D. Thom. docuit i. p. quæst. 5. art. 1. ex illo Arist. 1. Ethic. Bonum est, quod omnia appetunt, & statim magis explicabitur. Unde necesse est res etiam illas, quæ absolute & secundum se dicuntur bonæ, sic denominari: quia habent perfectionem sibi conuenientem & appetibilem, & ita etiam fit, ut bonum hoc modo, de formali significet perfectionem existentem in tali re connotando in eadem re capacitatem, inclinationem seu naturalem connexionem cum tali perfectione. Quod clarius patet, quando talis perfectio est distincta ab ipsa re, quæ ab illa bona denominatur; nam quando homo dicitur bonus ratione virtutis, de formali significatur virtus non utrumque sed ut bonitas quædam in quo importatur, non tantum perfectio virtutis, sed etiam conuenientia, quam habet cum humana natura connotando ex parte ipsius naturæ capacitatem, vel propensionem ad talem perfectionem. In his vero rebus, in quibus non est distinctio inter perfectionem, & rem, quæ perfecta dicitur difficilior videtur explicari, hæc conuenientia, vel connotatio dicendum est tamen, quamuis in re non sit distinctio, à nobis tamen concipi ac significari ad modum

dum distinctorum, id est, per modum formæ denominantis, & rei denominatæ, & ideo significari illam formam ut perfectionem accommodatam ei, in quo existit, in quo computatur naturalis connexio eius cum tali forma, & ita distingui tale bonum ab ente, saltem ratione.

Bonum & appetibile quomodo comparentur.

XVIII.

EX his, quæ de ratione boni dicta sunt, intelligere licet, quomodo se habeant bonum & appetibile. Atqui enim existimant: idem formaliter & synonymè his vocibus significari, & consequenter aiunt, bonum supra ens addere respectum ad appetibile, quibus fauere videtur D. Thom. dict. quæst. 5. 1. p. ar. 1. dicens. *Ratio boni in hoc consistit, quod aliquid sit appetibile.* & ar. 3. ad 1. dicit expresse: *Bonum non addit aliquid supra ens, sed rationem tantum appetibilis,* & artic. 4. ad 1. *Bonum* (inquit) *respicit appetitum.* Similia habet 1. p. q. 16. art. 1. & 3. & lib. 1. cont. Gent. c. 4. rat. 3. fauet Arist. 1. Ethic. cap. 1. definiens, *Bonum esse, quod omnia appetunt.* Et potest confirmari sumpto proportionali argumento ex his, quæ de vero dicta sunt: nam ita comparatur bonum ad appetitum, sicut verum ad intellectum, sed verum non addit supra ens nisi conformitatem ad intellectum: ergo bonum non addit nisi convenientiam ad appetitum. Alii distinguunt inter bonum & appetibile, ut Caietan. 1. p. qu. 5. ar. 5. ubi ait appetibile sumi dupliciter, scilicet, fundamentaliter & formaliter. Priori modo ait esse idem bonum & appetibile, & ita exponit D. Th. ibi: nam proxima ratio ob quam res habet, ut possit mouere appetitum, est bonitas eius, quam habet respectu appetentis, in qua includitur non sola entitas & perfectio rei secundum se, sed prout habet aliquam convenientiam cum appetente. Posteriori autem modo dicit distingui bonum ab appetibili saltem ratione seu denominatione, quia appetibile ut sic importat respectum ad appetitum & denominationem extrinsecam prouenientem ab illo, seu confluentem ex convenientia & proportionem inter bonum & appetitum: aliquid ergo formaliter explicat appetibile, quod non dicit bonum ut sic, ratione cuius hæc causalis vera est, quia res est bona, ideo est appetibilis, sicut hæc etiam causalis est vera, quia, res est lucida & colorata, ideo est visibilis: ita enim comparatur appetibile ad bonum, sicut visibile ad lucidum. Vnde D. Th. 1. Ethic. c. 1. declarans illam descriptionem Aristot. *Bonum est quod omnia appetunt,* ait sumptam esse à posteriori: quia ratio appetibilis posterior est, quam ratio boni. Et hæc sententia vera est, quam prius docuerat Capreol. in 1. distinct. 2. quæstio. 3. Et postea Ferrar. 1. contra Gent. cap. 3.

XIX.
*Discremen
inter bonum
& verum.*

Ex quo intelligitur, aliter comparari bonum ad appetitum, quam verum ad intellectum; nam verum transcendens (de hoc enim loquimur) includit in sua ratione & denominatione aliquam conformitatem ad intellectum; bonum autem formaliter in ratione & denominatione sua non includit conformitatem ad appetitum, quamuis hæc ad rationem boni consequatur. Vnde ratio veri transcendentis non supponitur proprie in obiecto, ut formaliter attingatur ab intellectu, sed est denominatio sumpta ex proportionem vel confirmationem inter ipsum obiectum & potentiam seu actum eius, & ideo dici solet illa veritas conditio consequens, vel concomitans obiectum intellectus potius quam formaliter illud constituens; bonitas autem supponitur in obiectu appetitus, & est ratio formalis attingendi illud: appetibilitas autem dicit denominationem sumptam ex proportionem talis obiecti cum tali potentia, unde non dicit formalem rationem obiecti, sed conditionem concomitantem.

Quomodo se habeat bonum ad rationem finis.

His etiam constat, quomodo ratio finis ad bonum comparetur. Ait enim D. Thom. 1. p. q. 5. ar. 2. ad 1. bonum, cum habeat rationem appetibilis, importare habitudinem causæ finalis. Et in eodem sensu ait 1. cont. Gent. c. 38. rat. 3. Bonum habere rationem finis, eo scilicet modo, quo habet rationem appetibilis. Etenim si formaliter sumatur habitudo, ac denominatio finis, illa non est de ratione boni, sed ad illam consequi potest, nam finis, ut sic dicit rationem causæ in ordine ad media, vel ad aliquam actionem, quæ propter finem fiat, quam habitudinem non dicit bonum, sed solum rationem convenientis. Si autem sumatur finis fundamentaliter, sic attribuitur bono, quia ratione bonitatis habet finis vim cauandæ finaliter. Hoc autem intelligendum est de bono simpliciter, quale est per se bonum, nam si sumatur bonum in tota sua latitudine: non tantum finem, sed etiam media complectitur, ut ex sequenti sectione constabit.

Quotuplex sit bonum.

Antequam tractemus, quomodo bonum sit passio entis, declarare oportet nonnullas diuisiones boni, ut sic melius constet, quænam ratio boni enti sit. ^{I.} *Prima diu.* attribuatur. Et primo quidem diuidi solet bonum in bonum verum, & bonum tantum apparens. Verum bonum dicitur, quod tale est, quale existimatur & cognoscitur, apparens vero, quod existimatur, non tamen est in re. Sed hæc diuisio eodem modo bono conuenit, quo potest cuilibet enti, seu rationi entis attribui: datur enim aurum verum, & apparens, & sic de aliis rebus. Peculiari autem ratione solet hæc partitio in bono declarari, quia, cum propria causalitas boni sit, appetitum mouere & allicere, æque ferre id præstat bonum existimatum, ac verum, quia, cum ad mouendum appetitum per cognitionem applicetur, tantum mouet, quantum iudicatur seu existimatur, quamuis re ipsa tale non sit. De bono igitur tantum apparente seu existimato nihil est quod dicamus, quia eius ratio solum in hoc consistit quod tale existimetur, quale solet esse verum bonum, quamuis re vera tale non sit. Vnde quod sunt verba bona, tot esse possunt existimatione ficta, quia in omni bonorum genere, error & falsa existimatio reperiri potest.

^{II.} *Secunda diu.* Secundo diuidi potest bonum in illud, quod in se bonum est, & quod est alicui alteri bonum. De qua diuisione satis multa dicta sunt sect. præced. ubi innuauimus, quamquam ratio boni, quæ est passio entis, possit accommodari vnicuique enti, quatenus perfectionem habet sibi convenientem, clarius tamen reperiri in quolibet ente, quatenus alicui alteri conueniens, ac consentaneum est. Accedit etiam quod hæc ratio boni alterius, supponit seu includit rationem boni in se, nihil enim est alteri bonum proprie & in rigore, nisi quod in se est bonum & perfectionem habet alteri conuenientem. Dixi, proprie & in rigore quia interdum carentia alicuius formæ censetur bona alicui, quamuis formaliter nullam perfectionem ei conferat aut in se habeat, verum tamen priuatio non est proprie bona, sed ita interdum denominatur, quia priuat formam disconuenientem, & sub ea ratione appetibilis est. Igitur bonum alteri supponit bonum in se, & ideo aliarum diuisiones boni potissime videntur de eo quod est alteri bonum, & in eo à nobis explicabuntur, simul tamen declarabimus illas, quæ ad ens pertinuerint, quatenus in se bonum est.

Exponi-